

ยอดคำสอน สำนวนอีสาน

อรรถัย เลียงจินดาถาวร
โสรัจ นามอ่อน

งานข้อมูลท้องถิ่น
ฝ่ายหอสมุด
สำนักวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
กันยายน 2546

ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน
จากแผนงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ประจำปี พ.ศ. 2545-46
ISBN 974-609-186-7

Ubon Ratchathani University
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

สารบัญ

ยอดคำสอน อักษรตัวธรรม	1
ยอดคำสอน สำนวนอีสาน	26
บรรณานุกรม	46
ประวัติผู้เรียบเรียง	47

ໝີ

ຖ້າຢູ່ນີ້ ດື່ວີ ມີທັງຢູ່ທຸກ ຢູ່ທຸກຊື່ນ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ບຸກຊື່ນ ມີບຸກຊື່ນ
ທຸກຊື່ນ ມີຄູ່ ມີ ການຊື່ນຊື່ນ ຕ່າງທຸກຊື່ນ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້
ເລື່ອນຊື່ນ ມີ

ຖ້າຢູ່ນີ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້
ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້

ຖ້າຢູ່ນີ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້
ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້
ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້

ຖ້າຢູ່ນີ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້
ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້
ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້

ບຸກຊື່ນ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້
ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້
ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້ ມີຄູ່ບໍ່ໄດ້

໓

ເຜີ້ຫຼາຍຊາດເອົາ ໄຫລທຳບາດກາດຕາດຮ່າ ໒ ບຣາດເຮັດເອົາ ດູ່ວີ ບຸດລະ
ຜູ້ ໒ ພົບໄກສາມາດຕາດ ໓ ບຣາດ, ບຸດລະຜູ້ ໓ ພົບໄກສາມາດ
ສະຫງວນໄຫລທຳບາດກາດຕາດຮ່າ ດູ່ວີ ວິຫາກຸດທາດເຜີ້ຫຼາຍ ສາມ
ທາດຕາດ ຜູ້ ໓ ພົບໄກສາມາດ ໔

ກຸ່ມທຳ ດູ່ວີ ໓ ໄຫລທຳບາດກາດຕາດຮ່າ ດູ່ວີ ໓ ພົບໄກສາມາດ ໔
ດູ່ວີ ໓ ພົບໄກສາມາດ ດູ່ວີ ໓ ພົບໄກສາມາດ ດູ່ວີ ໓ ພົບໄກສາມາດ
ຜູ້ ໓ ພົບໄກສາມາດ ໔

ບຣາດທຳ ຄຳເອົາທຳບາດກາດຕາດຮ່າ ໒ ບຣາດ ດູ່ວີ ໓ ພົບໄກສາມາດ
ສາມາດດູ່ວີ ໓ ພົບໄກສາມາດ, ໄຫລທຳບາດກາດຕາດຮ່າ ດູ່ວີ ໓ ພົບໄກສາມາດ
ສາມາດໄຫລທຳບາດກາດຕາດຮ່າ, ສາມາດບຳລຸງທຳບາດກາດຕາດຮ່າ ໓ ພົບໄກສາມາດ ໔

ບຣາດທຳ ສາມາດບຳລຸງທຳບາດກາດຕາດຮ່າ ໒ ບຣາດ ດູ່ວີ ໓ ພົບໄກສາມາດ
ຄຳເອົາ, ໄຫລທຳບາດກາດຕາດຮ່າ, ໄຫລທຳບາດກາດຕາດຮ່າ ດູ່ວີ ໓ ພົບໄກສາມາດ
ໄຫລທຳບາດກາດຕາດຮ່າ, ຄຳເອົາທຳບາດກາດຕາດຮ່າ, ດູ່ວີ ໓ ພົບໄກສາມາດ
ສາມາດໄຫລທຳບາດກາດຕາດຮ່າ, ສາມາດບຳລຸງທຳບາດກາດຕາດຮ່າ ໓ ພົບໄກສາມາດ
ຜູ້ ໓ ພົບໄກສາມາດ ໔

[illegible]

တေး ဝတ္ထုရ ဟေတု၌ အမိသော သို့ပြာဒဏှာဟောသို့အရ
 ဟေတုသို့အရ ဟေတုသို့အရ ပြာဒဏှာ ပြာဒဏှာအရ အမိသော သို့ပြာဒဏှာ
 သို့ တေဏှာအရ အမိသော သို့ပြာဒဏှာ ပြာဒဏှာအရ အမိသော သို့ပြာဒဏှာ
 ပြာဒဏှာအရ အမိသော သို့ပြာဒဏှာ ပြာဒဏှာအရ အမိသော သို့ပြာဒဏှာ

໒໕

ເບເຜົ່າໄຊຍະ ເລ່ຍເຮັດ ອຸ້ມ ມີ ເຂສາມີ ໂຊຍໄຊຍະ
ເຮັດໄດ້ ເຮັດໄດ້ ບິບເຮັດ ຄຸ້ມກະດາກ ລື້ໄຊ ໒ ທີ່ ໒
໒ ລື້ໄຊ ບິ ພຸ້ນທາງທາງໄຊ ໒ ທີ່ ໒ ລື້ໄຊ ບິ ບິ

ຈັດທາງໄຊຍະ ມີ ບິກາ ມີ ພຸ້ນທາງ ບິກາ ພຸ້ນທາງ
ທາງທາງໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ ພຸ້ນທາງ ພຸ້ນທາງ

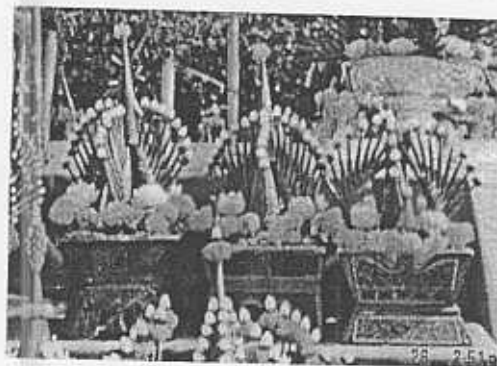
ຂໍ້ສາມໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ
ຈັດທາງໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ

ຂໍ້ ທາງໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ
ຈັດທາງໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ ທາງໄຊຍະ

อันนี้ แหม่นยอดคำสอน แลเจ้าเอย

ศรีสวัสสะดี ศรีตุมังคะละ¹ คาถาอันนี้เป็นยอดคำสอนแห่งโบราณอาจารย์แต่งไว้ เพื่อให้เป็น 'ไม้ไผ่'² ขึ้นสู่นิรพานแท้ดีหลีแล

นักปราชญ์เจ้าทั้งหลายจักกระทำการอันใด ก็ให้เหล้าด้อยคำ³ยังสติให้ดีเสีย แล้วค่อยกระทำการอันปตินั้นอย่ากระทำเทอญ อันนี้อาจารย์เจ้ากล่าวว่คำฮ้อย คำ'จาตั้งนี้แล'⁴ บุคคลละหนิงชายทั้งหลายเอยผู้ใดได้ยินคำอันใดก็ดีได้ยินแก่หู ได้ดูแก่ตาเห็นแก่ตาให้พิจารณาตรงถึ⁵แล้วจึงกระทำก็จึงควรแล บัดนั้นก็เป็นดังกระต่ายตื่นหมาคุมปางนั้นแลสัตว์ทั้งหลายอันอยู่ในป่าหิมพานต์⁶นั้น เขาก็เอาตนແหล່ນหนีไปตกน้ำสมุทรคงคาตายบ่เหลือ วันนั้นก็เหตุว่าฟังคำเปล่าดายนั้นแล

¹ เป็นคำนิยามให้ขึ้นต้นเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นมงคล เช่นคำสูตรขวัญว่า ศรี ศรี มีอันนี้แหม่นมีอ สันต์ วันนี้เป็นวันดี

² ประทีปได้สองทาง

³ ทบทวน, หรือนับ 1-10 ก่อนทำ

⁴ มีคำเท่าทองคำหนักร้อยบาท

⁵ ทานพูดไว้อย่างนั้น

⁶ พิจารณาด่วนถึตรงไปตรงมา

⁷ ป่าใหญ่เทือกเขาหิมาลัยในประเทศอินเดีย เป็นเทือกเขาใหญ่ที่สุดและมียอดสูงที่สุดในโลก ปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศเนปาล แต่ครั้งโบราณก่อนพุทธกาลประเทศเนปาลรวมอยู่ในประเทศอินเดีย

อย่าได้เห็นที่ไกลเชือก 4 วาล้ำข้าง'ก่อนแล คั้นว่าอยากด่วนไวให้ฮีบคลาน
อยากช้านานให้ฮีบแล่น คั้นว่ากระทำอันใดบพิจารณาก็ผิดเสีย ก็จักเป็นดัง
ราชสีห์ 4 ตัว รบหมาจิ้งจอก²ตัวเดียวข้างผาแก้วผลึกก็เห็นยังเงา ก็เอาหัวเขกหน้า
ผานั้น ก็คอหักเหล่าพลอยตายเสียวันนั้นนั้นแล เหตุว่าคำผิดบ่แพ้คำปอง³ ให้
อดก่อนจึงดี บัดนั้นก็เป็ดังจันายก้อม⁴ ไตน้อย ๆ มันโอดสะหว⁵ว่ามันมีเขอัน
แหลมนัก มันก็จักติดข้างปลายสารโตใหญ่ วันนั้นข้างก็จกดินอันนั้นถมหัวก็ตาย
เสียวันนั้นนั้นแล แหม่นว่าผิดปานนั้นก็ดี ก็อย่ากระทำเทอญ คั้นว่าจักกระทำ
โทษประการอันใดก็ดี ให้พิจารณาดูยังคุณแลโทษ⁶ให้แจ้งแก่ตามาแก้ไขก่อน
แหม่นว่าบัดนั้นก็จักเป็นดังพระยาสมคบมิตร บอกให้มิตรฆ่าลูกตนเสียวันนั้นนั้น
แล บพิจารณาก็เป็นดังนั้นแล อย่าลวงกายฮึดบ้านคองเมืองปดี้แล

อันหนึ่งให้ถือมิตร⁷กับดอมผู้เฒ่าผู้แก่กว่าตน และเจ้าขุนมูลนายไว้ก่อนเป็น
ดังพระยาพรหมทัต⁸ ถือมิตรไว้หลายคนวันนั้น ก็ได้เป็นพระยาแทนพ่อวันนั้นแล

อันหนึ่ง อย่าดูง่ายประมาทดูแคนบ่าวแห่งตนปดี้ คั้นว่าไปนอนป่าที่กล้านั้น
แล (ไปล่าเนื้อในป่า) น่องได้กินให้ปันพี่ พี่ได้กินให้ปันน้อง ให้มีใจกว้างขวางกิน
อันใดให้แจกอวย⁹ไปตามอันน้อย อย่าให้มีแต่ความวิตักมักโลก ดั่งนั้นยามเมื่อ
โภยร้ายเกิดมีแก่ตน ดั่งนั้นเขาก็ละปะ¹⁰เสียนั้นแล

¹ มักง่ายใช้เชือก 4 วาล้ำข้างจะทำให้เกิดอันตราย

² หมาจิ้งจอก

³ ไม่พิจารณาให้รอบคอบ ; ใจร้อนหุนหันพลันแล่น

⁴ จิ้งหรีดสีแดงไหม้ตัวเล็ก ๆ อยู่ตามกอหญ้า ขยิบไม้

⁵ ใช้อวดเกินตัว

⁶ ให้พิจารณาดูทั้งคุณและโทษ อย่ามองด้านเดียว

⁷ ผูกมิตร

⁸ พระเจ้าพรหมทัตในวรรณคดีพุทธศาสนาได้ครองราชสมบัติที่เมืองพาราณสี ก่อนที่ชายถึง 10 พระองค์

⁹ อีสานโบราณใช้ อวย โอย คือให้

¹⁰ ทอดทิ้ง

อันหนึ่ง คั้นว่าตัวหากอักเขาดังนั้น เขาก็ปละปะเสียหั้นแล

อันหนึ่ง คือว่าครูบาอาจารย์ก็ดี มิตรสหายก็ดี ให้กระทำคุณตอบเทอญ คั้นว่าผิดและเคียดก็ดี ได้โกรธก็ดี อย่างหมายมั่น¹ แก่กันเทอญ เหตุว่าท่านได้ยินก็จักผิดกันหั้นแล บัดนั้นก็จักเป็นดังเสียได้กินขึ้นเมื่อแฉ่งนั้นแล

ประการหนึ่ง จักเป็นดังกระต่ายตัวน้อย ๆ จักลอยข่มน้ำคองคา² ค่อยกระทำเพียรลอยไป อย่าคร้านอันจักเกิดยังเข้าของ³ ค่อยลอยเพียรเอาอย่าคร้านอย่าเป็นดังปลวกชนดินขึ้นไม้นั้นแล

อันหนึ่ง มักหลิน⁴ เสียของบ่ดี อันหนึ่ง มักหลินหมากรุก หมากสกา มักหลินมักขึ้น เสพงัน⁵ ชกตอยดีกัน ผุ่งนี้บ่ดี ย่อมจิบหายเสียเข้าของมากนักละ

อันหนึ่ง ก็ท่อนับอยู่นับกิน⁶ เป็นดังเศรษฐีผู้มียศนั้นแล มีเข้าของมากมายได้ 18 โกฏิ⁷ แล้วท่อมักหลินมักขึ้น แล้วก็ลวดจิบหายแลเถื่อแล่น้อย⁸ เหิงนานก็ลวดหมดเสียแล

อันหนึ่ง มักปากมักจาหาคำประโยชน์ได้ ก็ให้เป็นเหตุให้ท่านดูแคนแก้ตนได้คำอันใดบ่ดีอย่าได้กล่าวเทอญ ก็หากเป็นดังปุโรหิตตาจารย์ผู้มักปากนั้นแล มันก็ปากว่าหาคำประโยชน์มิได้ พระยาาก็ให้เสนาผู้ช่างดีดชี้แพะเข้าปากมันก็เล่าเต็มท้องวันนั้นแล ลางเถื่อผู้ชักแพ่งกันเป็นดังโพธิสัตเจ้าได้ถือกำเนิดเป็นจ้าวตัวหนึ่งชื่อว่าโคณันทวิศาล โพธิสัตเจ้าเกิดมาปางนั้นมีกำลังแรงแทนนักมันจักตอบคุณเจ้าของผู้เลี้ยง ดังนั้นก็จึงให้พราหมณ์ผู้เป็นเจ้าของไปพนันกับเศรษฐีว่าดังนั้นข้าจักได้ลากเกวียน ข้าจักเอาคำ⁹ แห่งมหาเศรษฐีพันหนึ่งแล ว่าดังนี้แล้วพราหมณ์

¹ อย่างพยายามทักกัน

² วายข้ามน้ำคองคา

³ เกิดประโยชน์

⁴ เล่น

⁵ รักสนุก

⁶ ชอบกิน ชอบเล่น

⁷ 10 ล้านเป็น 1 โกฏิ

⁸ ที่ละเล็กละน้อย

⁹ ทองคำ

ก็ลวด¹เองจวนนั้นไปพบนกับมหาเศรษฐี ก็ลวดได้ยังคำมหาเศรษฐีพันหนึ่งพันแล
เมื่อภายลุนโพธิสัตว์เจ้าจึงกล่าวแก่พราหมณ์ว่า ดูราพราหมณ์คั้นว่าท่านยังอยาก
ได้คำเศรษฐี 2 พันนั้นท่านจงไปพบนเอาเทอญ อย่าได้ด่าทุเทอญ ว่าดังนั้นแล้ว
มันก็ไปพูดกับเศรษฐีนั้นแล มันก็ขึ้นเกวียนแล้วก็กล่าวว่า เจ้ากูจงสืบไปเทอญ ว่า
ให้ไว ๆ ว่าดังนั้นแล้วโพธิสัตว์เจ้าก็ลากเกวียนได้ 2 ฮ้อยแหล่มนั้นไปพบนนักพันแล
ท่านทั้งหลายเอ๋ยเหตุการณ์ก็ย่อมเกิดมีดังกล่าวนั้นแล

คั้นว่า ค่ำฟ้าเจิบท้องดำน้องเจิบใจนั้น ก็ให้ดูแก่ฟ้าให้ดีแก่น้อง แลมิตรสหายผู้
อยู่ใกล้อยู่ถัด อย่าจ่มอย่าฟ้องอย่าทวนขวัญท่าน คั้นว่าท่านได้ยินก็จักเคียดจัก
กระทำฮ้ายให้แก่ตนตัวเมื่อภายลุน เป็นดังพระยาปัสเสนให้ฆ่าพันธุเรณาบตีเสีย
วันนั้นพันแล เมื่อภายลุนหลานพันธุเรณาบตีเล่าฆ่าพระยาปัสเสนก็ลวดตายจับ
หายเสียวันนั้นพันแล ลีตาน้ำดังออกสีดังน้ำตาออก เป็นดังแม่มีชู้²นั้นแล คั้นว่า
บอกพ่อพ่อจักดีแม่ว่าดังนั้นแล้ว คั้นว่าบ่บอกพ่อแท้ดั่งนั้นชู้แม่ก็จักฆ่าพ่อแห่งตน
ว่าด้วยคำอันดีอันงามแล แม่นว่าพี่น้องได้ผิดกันก็ดี ก็ให้คอยดูกูแล้วจึงเดิน³ ให้
ดีแล

ประการหนึ่งอย่าถือกุบ⁴ให้ท่านหักปตี ขาหน้าบ่ต่อขาหลังจักเถื่อตาย แม่นว่า
จักแทนอันใดก็ให้แทนท่าน แยกแบ่งอันใดให้ถามท่านก่อน อย่าทำหยุด ๆ หย่อน
ๆ คือกึ่งกำแล่น⁵ปตี เป็นดังหมาจิ้งจอกมันเห็นขึ้นมั่งขึ้น เห็นปลาหมักปลา อย่า
แยกเป็นหลายใจ ก็ลวดบ่ได้กินหยังจักอันพันแล เป็นดังหัวตา⁶จางจะ⁷บ่ได้กิน
หยังจักอันแท้แล

¹ รีบเอาไป

² นิินทาว่าร้าย

³ ตักเตือน

⁴ กุบคือเครื่องใช้สำหรับกันแดดกันฝนชนิดหนึ่ง รูปทรงกลมเหมือนหมวกและมีขนาดโตเท่าร่มกัน
แดด โครงสานด้วยตอกไม้ไผ่เย็บด้วยใบตาลหรือลาน ใช้กันแดดกันฝนของชาวไร่ชาวนา

⁵ กึ่งกำวิ่งไปช่วงหนึ่งแล้วหยุด วิ่งแล้วหยุด ๆ

⁶ หลวงตา

⁷ ลังเล ตัดสินใจไม่แน่นอน

ประการหนึ่ง อยายอมือกราบหน้าเจ้าขุน¹ ปดีแล ท่านก็จักกระทำโทษหันแล
อันหนึ่ง ถือกูปถือเก็ง ให้ท่านได้ว่าปดีตาย แม่นว่าจักไปทีใดก็ให้คิดในใจดูที่
ก่อน สมควรไปจึงไป บัสมควรพอไปอย่าไป ย่อมมีความกินแค้นใจ เมื่อ
ภายหลัง เป็นดังเทวทัต²นี้จากพระพุทธเจ้าคิดผิดเสียวันนั้นแล ภายหลังข้าเหล่า
คินมาหาพระพุทธเจ้า แผ่นดินก็แตกยะ³เอาวันนั้น แท้แล

ดีเพื่อถามงามเพื่อแถม แม่นว่าจักกระทำอันใดก็ดีให้ถามท่านก่อนอย่าจนจักเป็น
โทษแก่ตนตัว บัดนั้นจักเป็นดังชาวเมืองฟ้า⁴เศรษฐีไปเอาน้ำก็ลวดผิดกัน ก็เถียง
กันว่าจากรบกัน ว่าดังนั้นแล้วพระพุทธเจ้าไปห้ามเสียก็จึงแล้วแก่กันยามนั้นแล

อันหนึ่ง นอนกิติ เทียวไปมาก็ดี อย่างกลางที่กลางทางกิติ เมื่อจักหนีไปนั้น
ก็ให้เสียพลหลังถึง 3 เกือก่อนจึงไป เช้าของอันใดเสีย⁵ ก็หากยังจักได้คืน บัดนั้น
ก็จักเป็นดังนางวิสาขาลืมผ้าค่าแสนคำ⁶นั้นแล มหาอานนท์เก็บไว้ ก็จึงบ่เสียยาม
นั้น

อันหนึ่ง คิดอันใดอย่าทำใจหม่อ⁷ ปดี บัดนั้นจักเป็นดังลูกเศรษฐีอยู่ใน
เวียงไปโอม⁸ เอาลูกเศรษฐีผู้อยู่นอกเวียงนั้นแล พ่อสาวแม่สาวมัดให้กับได้เอา ก็
ลวดเอาคนอื่นมาให้เสีย ก็ลวดบ่ได้เอาหันแล

อันหนึ่ง คือว่าลืมปากเสียศีลลืมตีนมือ⁹ก็ยอมตกไม้ แม่นว่าเคยอันใดกิติ
อย่าประมาท อย่าโกรธกล้า อย่าโอดสะท้าวว่าตนดีนั้นเนื้อ ลวดจักเป็นดังหมองู

¹ หน้าไหว้หลังหลอก

² พระเทวทัตตั้งตัวเป็นศัตรูต่อพระพุทธเจ้า, ทำสังฆเภทให้คณะสงฆ์แตกสามัคคี และทำร้ายพระ
พุทธเจ้า ถึงโลหิตห่อเป็นอนันตริยกรรม

³ ถูกธรณีสูบเพราะทำกรรมหนัก

⁴ เมืองกบิลพัสดุ์ กับเมืองเทวทหะ

⁵ ข้าวของสิ่งใดหาย

⁶ เล่ากันว่าผ้าสะไบชุดปัญจาปี ของนางวิสาขามีราคาแสนคำ

⁷ อย่าใจง่าย, ใจเบา

⁸ สูขอ

⁹ ไม่ระมัดระวัง

นั่นแล อวดจามันดีหลายลวดไปน้ำงูเห่ามาได้เหือน งูเห่าก็ลวดตอตตายไปนั่นแล
(หมองูตายเพราะงู)

ประการหนึ่ง ถ่มน้ำลายให้กัมเบ็งป่อง นั่งยองย่อให้พิจารณา อันหนึ่งนั่งเสื่อ
ผ้าอย่างช่องหน้า¹ เฒ่าแก่บ่ดีแล อันหนึ่งรบสงครามอย่าไว้ใจแม่น้ำบ่ดี อันหนึ่ง
รบสงครามอย่าย่านักหาญนัก² บ่ดี อันหนึ่งช่วงเขตแก้ว 3 ประการ³ บ่ควรเห็ดไฮ
เห็ดนา เห็ดสวนบ่ดี

อันหนึ่ง คือว่าอย่าดันปักตูบ้านปักตูเหือน อย่าถมน้ำปลุกเหือน อย่าปลุก
เหือนตันทางน้ำฝู่งนี้บ่ดี การทั้งปวงฝู่งนี้ก็หากยอมเป็นเครื่องวินาศจิบหายทั้งมวล
แท้ดีหลีตาย

อันหนึ่ง แม่เพื่อหลาย⁴ ตายเพื่อน้อย⁵ ก็มีแล คั้นว่ากระทำอันใดก็ดีให้พร้อม
เพรียงกันอย่ากระทำมักง่าย บ่ดีตาย ผิดเสียเอาคืนบ่ได้ตาย

อันหนึ่ง อย่าบิดคร้าน⁶ ต่อนหน้าผู้เฒ่าบ่ดีตาย ต่อนหน้าผู้เฒ่า บ่ควรกระทำนั้นมี
2 ประการคือ อย่าเตอปาก⁷ และอย่าแจปาก⁸ อีกประการหนึ่งอย่ากึ่งแขน อย่างจะ
ปาก⁹ การบ่ดีฝู่งนี้บุคคลผู้ใดได้กระทำต่อนหน้าเจ้าขุน ต่อนหน้าครูอาจารย์ และ
กลางหมู่คนทั้งหลาย เทียนยอมเป็นโทษอันหนักสู่อันนั้นแล

อันหนึ่ง เป็นขุนจักไซ่บ่าวให้พิจารณาตรงดี¹⁰ แลเป็นกวน¹¹ ให้ชักบ่าวจึงดี ให้
พิจารณาให้ชักตรงดี ให้ชักเสมอกันจึงดี อยู่ที่ใดให้มีสหายทุกแห่ง แม้ว่ามีน้อย

¹ ต่อนหน้าตอตตา

² อย่างกลัวและอย่างกล้าเกินไป

³ เขตวัดวาอาราม

⁴ สิ่งที่ดีควรเผยแพร่

⁵ สิ่งชั่วร้ายปล่อยให้สูญหายไป

⁶ บิดชี้เกียจ

⁷ ทำปากมีเสียงกึก ๆ ด้วยการกระดกลิ้น

⁸ ทำปากให้มีเสียงดังแจ็บ ๆ ด้วยริมฝีปากกับลิ้น

⁹ อ้าปากแลบลิ้นปลิ้นตาเป็นลิงหลอกเจ้า

¹⁰ พิจารณาอย่างถ้วนถี่

¹¹ เป็นผู้นำที่ดีให้ความเมตตาบ่าวไพร่

มากก็ให้ปันกันกินจึงดีแล บุคคลละหญิงชายทั้งหลายก็อ้าเพิง¹ดูการทั้งหลายผู้งนี้
คือว่าบริโภคแลคำนึงให้เป็นเข้าของเลี้ยงชีวิตสืบ ๆ เมื่อหน้าให้ได้กิน ได้ทานไป
ไว้ ๆ อย่าให้ขาดจักอัน² อย่าให้มีคำกินแค้น³ เมื่อภายหลังนเอน
ให้พิจารณาการกระทำ 2 ประการนี้เอน คือว่าบุคคลผู้ใดมีใจอันใสในคุณ
แก้วสามประการ บุคคลผู้ใดให้มีใจมานะสะทาววาจาโอดอ้างเหนือกว่าคนทั้ง
หลายก็ปดี วาจาอดอ้างเหลือครองทานก็หน้ายก็ชังปดีแล

อันหนึ่ง ตัวบู้ให้เขียนเอาคำอุตอมท่าน⁴จึงดีตาย การอันถ้อยนี้ มี 2 ประการ
คือ ว่าเพิ่นบ่เ็นอย่าชาน เพิ่นบ่วานอย่าชอย การผู้งนี้ปดีแล

ประการหนึ่ง พ่อแม่ให้มีคุณแก่ลูก 5 ประการ คือว่าให้บอกสอนคำชื้อคำดี คำ
บ่ดีอย่าให้กล่าว ให้เขียนเอาสืบคุณทั้งมวลเลี้ยงชีวิต คั้นว่าลูกใหญ่แล้วให้ปลูกขึ้น
ให้เป็นเชื่อน แลมอบมรดกสมบัติสมควรให้แล

ประการหนึ่ง ลูกให้ตอบคุณพ่อแม่ 5 ประการ⁵ คือว่าเอาใจใส่อุปัฏฐากพ่อแม่
ให้สุขสำราญบานใจ ให้ท่านได้นุ่งห่มเสื้อผ้าดี อย่าได้ให้ท่านผู้ใดดูหมิ่นดูแคลน
การพ่อแม่มีให้พิจารณาให้แล้ว คั้นว่าพ่อแม่เป็นพยาธิให้ฮีบรักษาปว⁶ หากพ่อแม่
มรณามอดม้วย ให้ทำบุญอุทิศส่งถึงท่านนั้นแล

ประการหนึ่ง ครูให้สอนศิษย์ให้รู้ครอง 2 ประการคือว่า สอนให้รู้ครองอันดี
ให้รู้จักการงานวัตรปฏิบัติและให้รู้ครองอันเสื่อม ครูยอมอนุเคราะห์ศิษย์ 5

¹ ให้คิดคำนึง

² อย่าให้ขาดตกบกพร่องใด ๆ

³ อย่าให้มีความกินแค้นแคงใจ มิตรดี 4 จำพวก คือ 1. มิตรมีอุปการะ 2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ 3.
มิตรแนะนำประโยชน์ 4. มิตรมีความรักใคร่วางใจ

⁴ ให้เรียนความดีจากท่าน

⁵ บุตรธิดาพึงบำรุงบิดามารดาด้วยสถาน 5 คือ ตั้งใจเลี้ยงท่านตอบ, จัดทำกิจของท่านให้สำเร็จ, จัก
ดำรงวงศ์สกุล, จักปฏิบัติตนให้เป็นผู้สมควรรับทรัพย์มรดก, เมื่อท่านละไปแล้วจักตามเพิ่มอุทิศกุศล
ให้

⁶ ท่านเจ็บไข้ได้ป่วยให้รับรักษาพยาบาล

ประการ¹ จาตั้งนี้แล้วแนะนำในครองอันตมิให้ตามทางชั่ว บอกคำอุสาศตรศีลปะ
วิทยาคมทั้งปวง ให้โด่งกว่าไผ และปกป้องผองภัยนั้นแล

ประการหนึ่ง ให้ศิษย์มีน้ำใจพอให้มีคุณแก่พ่อครู 5 ประการ คืออุปัฏฐาก
ด้วยน้ำอุ่น น้ำเย็น อาบให้ หาดผ้าตุ้มให้ บีบนวดคั้นตั้นมืออันเจ็บปวด

อันหนึ่งการงานพ่อครูมิทำให้แล้ว อันหนึ่งของพ่อครูเป็นตาเสีย²ให้เก็บไว้
อันหนึ่งอย่าลักของพ่อครู อย่าเว้าขวัญพ่อครู ให้กวาดตาด³ ปิดตามพ่อครูสอน
สั่งดังนี้แล

ประการหนึ่ง อันคนทั้งหลายคฤหัสถ์ผู้เป็นผัวนั้น ก็ให้บอกเดินแก่เมียแห่งตน
และอนุเคราะห์สังคหาด้วยอาการดังนี้หั้นแล คือว่า ปลุกให้กระทำทุก ฝ่าย⁴ เดิน
ให้ตื่นเด็กลูกเข้า นึ่งข้าว⁵ ชั่วแกง⁶ แต่งแปลงแปลงงาย⁷ กินแล้วทำกิจการอัน
ต่าง ๆ จักเป็นเครื่องเวียน⁸ หั้นแล

ประการหนึ่งเมียก็ให้เป็นคุณ⁹แก่ผัวแห่งตน คือว่าการเอือนมี บให้เคื่องผัว คือ
ว่าตักน้ำตำข้าว เอาหิ้ว¹ เอาพิน ตื่นเด็กลูกเข้า การผุ่นนี้บให้เคื่องผัวแล

¹ ครู, อุปัชฌาย์, อาจารย์ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ 5 ประการ คือ 1. แนะนำดี 2. ให้เรียนดี 3. บอกศิษย์
ด้วยดีในศีลปะวิทยาทั้งปวง 4. ยกย่องให้เป็นที่ยปรากฏในเพื่อนฝูง 5. ให้ความปกป้องผองศิษย์ในทิศ
ทั้งปวง

² สิ่งใดมีทำที่ว่าจะหายช่วยเก็บรักษาไว้

³ กวาดบริเวณลานวัด, ที่อยู่ด้วยตาดไม้ไผ่เหลาเป็นริ้วยาวประมาณ 1 เมตร มัดรวมกันติดด้ามใช้
กวาด

⁴ ทอหูกฝ้ายหรืองานทอผ้า

⁵ นึ่งข้าว, หุงข้าว

⁶ ทำอาหาร

⁷ จัดแจงอาหารกลางวัน - เย็น

⁸ อันกิจการใด ๆ ที่เป็นหน้าที่ของฝ่ายแม่บ้าน

⁹ ภรรยาพึงอนุเคราะห์สามีด้วย 5 ประการคือ 1. จัดการงานบ้านดี 2. สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามี
3. ไม่ประพฤตินอกใจสามี 4. รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ 5. ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง

อันหนึ่ง ให้ผัวแห่งตนได้นุ่งเสื้อผ้าอันใหม่ อันดีอันงาม อันหนึ่งผัวไปทีใดมา ให้ผกกอยทาง² ถ้าฮับผัวแห่งตน อันหนึ่งผัวจักไปทางไกลให้แต่งเครื่อง คือว่าของกินแลของบริโภคส่งทาง ส่งหาบส่งคอน อันหนึ่งผัวได้อันใดมา ให้แต่งให้แปลงสู่ผัว การมีฉันใดให้กระทำแต่งแปลงให้ดีเทอญ

การมีฉันใด การอันถ้อยอันฮ้าย อันดีก็กล่าวแต่ภายหลังนั้นแล

อันหนึ่งคือว่า มักขึ้นเฮือนท่านอันหาการมิได้ อันหนึ่งหวีหัวแลแยงแหวน³ อันหนึ่งมักกินมักหิวเสียงใหญ่ให้พันท่าน อันหนึ่งมักนั่งตั้นปักตุ อันหนึ่งมักนุ่งเครื่องหลายเถื่อแก้แล้วนุ่งนุ่งแล้วแก้ อันหนึ่งมักจูบลูกท่าน มักยอแข่งยอชายามท่านมาเฮือน⁴ อันหนึ่งการทำการอยู่ก็บีบึงแปล อันหนึ่งมักจ่มมักฟองเอ็นดำเพิ่นเฮือนไกล อันหนึ่งมักหลิ่นมักขึ้น อันหนึ่งซักร้านนอนตื่นสวຍ บ่หนึ่งเข้าไฟบ่แต่งแปลงแลงกาย อันหนึ่งมักนอนรอถ้าเวลา อันหนึ่งมักทานขวัญผัว มักตีวนล่าย⁵ ยามผัวไปเอาการบ่คืนมาฮอด อันหนึ่งมักสำแดงจันม⁶ ให้ท่านเห็น อันหนึ่งนางมักนุ่งขึ้นดางเดียวไปเที่ยวบ้านให้ท่านเห็น อันหนึ่งมักสำแดงทอดขัว⁷ ให้ชายได้ เหตุทั้งหลายผุ้นี้บ่ดีจักอันแล อันหนึ่งท่านบ่ถามไปคว้าว่า⁸ อันนี้ก็บ่ดีแล อันหนึ่งแลให้เป็นดังเก่า⁹ ปกไฟไฉนนั้นเทอญ เมื่อจักทำการอันใดให้พิจารณาถุก่อนบ่ดั่งนั้นจักเป็นดังนางพราหมณี เมื่อก่อนนั้นแล

¹ หลัวคือไม้ตายแห่งตามกอไผ่ เอามาก่อไฟให้แสงสว่างบริเวณหน้าบ้านเพื่อรวมกลุ่มทำงานกัน เช่น เ็นฝ้ายสานแห พันเชือก ฯ

² ไปตักคอยทางร่อผัว

³ ชอบแต่งตัวเกินงาม

⁴ ไม่สำรวมตนเมื่อมีแขกมา

⁵ ชอบโกหกพกลม

⁶ เปิดเต้านมออกหวด

⁷ นุ่งผ้านุ่งชั้นเดียวไปเดินโชว์ทั่วบ้านทั่วเมือง

⁸ ชอบเปิดโอกาส ให้ถ้าผู้ชาย

⁹ พุดเลือก

¹⁰ ซี้เก่า

อติเต กาเล กิระ ดังจักได้ยีนมานี้ ในอดีตกาลนานมาแล้ว ยังมีพราหมณ์ 2
 ตัวเมียเขาก็มีลูกน้อยอยู่ผู้หนึ่ง เขาก็เอาพังพอนตัวหนึ่งมาเลี้ยงไว้เป็นคู่กับลูก
 น้อย ผู้เป็นผัวไปไร่ ผู้เป็นเมียไปสวน มันก็สั่งยังพังพอนว่า มึงจงอยู่ดอมน้องเนื้อ
 แม่จักไปสวนคราวน้อยหนึ่งก่อน ว่าดังนั้นแล้วมันก็นอนไปหั่นแล แต่นั้นพังพอนก็
 นอนหลับดอมน้องไปหน่อยหนึ่งแล้วแล เอโก กัณหาสัปโป อันว่างูเห่าฮ่ายตัว
 หนึ่ง มันก็ขึ้นมาถึงเหื่อนแล้วก็ลวดตอดลูกน้อยอยู่ในที่นั้น ลูกน้อยก็ตายไปหั่น
 แล คั้นว่าพังพอนนอนตื่นแล้ว ลูกขึ้นมาก็จึงเห็นงูเห่า พังพอนขบงูเห่าตัวนั้นขาด
 เป็นบัน เป็นท่อนไว้ข้างที่นอนของข้าหั่นแล แต่นั้นพังพอนก็ไปอยู่หัวขั้นไค รอคอย
 ทำนางพราหมณ์หั่นแล บ่เหิงบ่บานท้อไคนางพราหมณ์ก็ลูกแต่สวนมาบ้าน ขึ้น
 มาถึงเหื่อน นางก็เห็นปากพังพอนแดงเป็นเลือดอยู่ มันก็เข้าไปเบึงลูกในอุ้งก็เห็น
 ลูกมันตาย มันก็ฆ่าพังพอนตัวนั้นตายไปหั่นแล มันก็เอาไปต้มไหลงน้ำเสียแล้วก็
 จึงคินมาเหื่อน มันก็เข้าไปในห้องที่มันนอนนั้น ก็จึงเห็นงูเห่าตัวนั้นขาดเป็นบัน
 เป็นท่อนต้มไว้ มันจึงกล่าวว่าอันนี้ฮ้อย²ว่างูเห่าฮ่ายมาตอดลูกกูตาย บ่อย่าชะแล³
 พังพอนตัวนี้มันจึงขบงูเห่าฮ่าย กูนี้บ่พิจารณาเสียก่อนจึงได้ฆ่าพังพอนตาย เพิ่น
 ว่าเสียหนึ่งแล้วข้าเหล่าเสียสองแท่นอ เหตุบ่ได้พิจารณาฮีบกระทำคำฝู่งนี้ บ่ดีแท้
 ดีหลีแล บุคคละผู้ใดได้กระทำการอันใดพิจารณาให้ชอบก่อนจึงกระทำจึงควรแท้
 ดีหลีแล

ที่บ่สมควรอยู่อย่าอยู่ หมูบ่สมควรถามอย่าถาม ความบ่สมควรได้อย่าได้
 ไข่บ่สมควรนอนอย่านอน คอนบ่สมควรคอน⁵อย่าคอน หาบบ่สมควรหาบอย่า
 หาบ ถือบ่สมควรถืออย่าถือ สือบ่สมควรสืออย่าสือ⁶ เอ็นบ่สมพอเอ็นอย่าเอ็น

¹ ฉกักต

² ชะลออยว่า

³ ไม่ต้องสงสัยเลย

⁴ ใช้หรือเจ็บป่วยนิด ๆ หน่อย ๆ ก็อย่าทำเกินเหตุ ล้มหมอนนอนเสื่อ

⁵ เป็นกริยาอาการ, หรือกรรมวิธีนำสิ่งของไปด้วย เช่น กระเป๋านี้ จะหิ้วก็หนักเกินแรง, จะแบกก็
 ใหญ่เทอะทะล้นบ่า, จะหามก็มีสิ่งเดียว, จึงคอนเอา โดยใช้ไม่ลดยกขึ้นบ่า อีกข้างไม่มีสิ่งของใช้มือ
 กดไว้ คอนไป

ขานบ่สมพอขานอย่าขาน วานบ่สมพอช้อยอย่าช้อย ทางบ่สมพอเทียวอย่าเทียว
ไปมา ไก่ในรอกบ่สมพอฆ่าอย่าฆ่า หน้า²บ่สมพอยิงอย่ายิง สิ่งบ่สมพอด่าอย่าด่า
ม้าบ่สมพอขี่อย่าขี่ คำทั้งปวงฝูงนี้บ่ดีแล

อันหนึ่ง อย่าแผ่คำรหัล³ อย่าตัดไม้สี่⁴ อย่าตีนักปราชญ์ อย่าประมาทผู้มีศีล
อย่าป็นนอนชื้อ⁵ อย่าถือมกโกรธ อย่าโอดกล้ำสะหา⁶ อย่าด่าคนหง่าว⁷ เหตุทั้ง
ปลายฝูงนี้บ่ดีจักแห่งอย่าแบ่งใจชิง อันหนึ่งอย่าหลับตาชิง อย่าชิงมารดา อย่าด่า
พ่อท่าน อย่าด่านพ่อดน คำทั้งหลายฝูงนี้ บ่ดีแล บุคคลละผู้ใดได้สดับรับฟัง ให้ถือ
เอาจื้อจำไว้ในมโนท่านทุกคน นั้นเทอญ

บัดนี้ จักจาด้วยอันสุญอันเปล่าแล อันบ่สุญบ่เปล่าก่อนแลท่านเอย จาหิ
ด้วยมีแท้ พระบาลีพระเจ้ากล่าวดังนี้แท้แล จักขุสุญญ โสตะสุญญ ฆานะสุญ
ญ ชิวหาสุญญ หัตตะสุญญ ปาทะสุญญ มะโนสุญญ ... ตี ฯ

บุคคะ บางจำพวก เกิดมาในโลกนี้ มีตาอันเปล่า มีหูอันเปล่า มีจมูกอัน
เปล่า มีลิ้นอันเปล่า มีมืออันเปล่า มีเท้าอันเปล่า และมีใจอันเปล่าจากประโยชน์
นั้น อันใดแล⁸

หัตตะสุญญ ปาทะสุญญ มุขะสุญญ กัณณะสุญญ จุกขุสุญญ มะโน
สุญญ आयสุญญ... ตี ฯ บุคคะจำพวกหนึ่ง เกิดมาในโลกนี้ มีมืออันเปล่า มี
ดินอันเปล่า มีปากอันเปล่า มีหูอันเปล่า มีตาอันเปล่า และมีใจอันเปล่าจาก
ประโยชน์นั้น อันใดจา?

มีมืออันเปล่า นั้น จักได้อันใด? (อย่างไร?) จาหิด้วยมีแท้ ผู้จักแก้ว่าบุคคะ
จำพวกหนึ่งเกิดมาในโลกนี้ มีตีนก็หากมีแท้ มันก็บ่ได้สู้สำนักอันเป็นช่วงเขตแก้ว

¹ ชื่อสัตย์, คำสัตย์ไม่ตายแต่คนพูดคำสัตย์ (ชื่อ) ตายมานักแล้ว

² หน้าไม้เครื่องมือล่าสัตว์ชนิดหนึ่ง

³ อย่าแพร่พรายความลับ

⁴ ไม่สัดสี่ไฟไม่ติด

⁵ อย่าเฝ้าสูงเกินตัว

⁶ อย่าอวดดี

⁷ อย่าด่าคนโง่

⁸ เป็นลักษณะ ปุจฉา-ถาม ปุจฉาว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย (ดิน มือ กาย ทุกส่วน) ใจ เปล่าอย่างไร?

ทั้ง 3 จักเถื่อแล อันนี้ก็จึงได้ชื่อว่ามีตีนอันเปล่าเสียดายแล้วดังนี้ บุคคละผู้มีใจ
อันเปล่า จักได้อันใดจา

อันว่าบุคคละผู้จักแก้วว่า อันว่าบุคคละหญิงชายจำพวกหนึ่ง เกิดมาในโลกนี้
มีใจมันก็มีแท้ มันก็บ่อดิดว่าถูกจักไปสู่วางเขตแก้วทั้ง 3 แลไปกระทำบุญให้ทาน
รักษาศีล ฟังธรรม แล้วดังนั้นก็บ่มีจักเถื่อแล อันนี้ได้ชื่อว่ามีใจอันเปล่า

ส่วนอันว่า บุคคลหญิงชายจำพวกหนึ่ง เกิดมาในโลกนี้มันก็คิดว่าจะจักไปสู่วาง
เขตแก้ว 3 ประการ แลไปทำบุญให้ทาน รักษาศีลฟังธรรม แล้วดังนั้นก็
ใจ ๆ แล อันนี้ได้ชื่อว่ามีอมุขสุญญ นามุขสุญญ ปากบ่เปล่า อายุบ่เปล่าแปนด้วย
ผลาอันดี มือบ่เปล่าแปน ตีนบ่เปล่าแปนด้วยผลาอันดี มีหูบ่เปล่าแปนกับด้วย
ผลาอันดี มีตาบ่เปล่ากับด้วยผลาอันดี แล

บุคคละหญิงชายทั้งหลาย เกิดมาในโลกนี้ มือบ่เปล่าแปน จักได้อันใดนั้น
จา?' (ปุจฉา) ทาม

บุคคละผู้จักแก้วนั้นจา (วิสัชนา) บุคคละผู้ใด ได้ทำบุญ ให้ทาน ด้วยมือแห่ง
ตน พระพุทธเจ้ากล่าวว่าคุณคนจำพวกนี้ก็จึงได้ชื่อว่ามีมือบ่เปล่าเพื่ออันแล
บุคคละผู้มีตีนบ่เปล่าแปน จักได้อันใด นั้น จา?

บุคคละผู้จักแก้ว (วิสัชนา) ว่า บุคคละผู้ใดเกิดมาในโลกนี้ มันก็ไปกับด้วยตน
ว่าถูกจักไปให้ทาน ถูกจักไปฟังธรรมแลจากดังนั้นก็บ่มีตีนอันเปล่าแปนเพื่อ
อันแล

บุคคละผู้จักแก้วว่า บุคคละผู้ใดเกิดมาในโลกนี้ มันก็ไปกับด้วยตนไปเกิดมาใน
โลกนี้ ได้กระทำบุญให้ทานด้วยกำลังแห่งตนแท้ บ่กระทำอันเป็นบาป คือว่า เว้น
จากกรรมอันชั่วสัตว์แล เว้นจากอันลักของเจ้าของท่าน เว้นจากอันกระทำผิดใน
กามคุณ แลเว้นจากอันดื่มเหล้า แลเว้นจากอันดูตักขิณยังน้ำอันเมา อันเป็นแหล่ง
ที่ตั้งไว้ให้เกิดประมาท บุคคละจำพวกนี้จามีตีนอันบริสุทธิ์ เพื่ออันแล

¹ เป็นลักษณะเทคนิจอรรถ 2 ธรรมาสัน คนหนึ่งยกหัวข้อขึ้นมามีตั้งกระทู้ตาม อีกคนตอบ

บุคคละผู้ใดมีปากเปล่าแป้นกับด้วยผลอันใดนั้นจา บุคคละผู้จักวิชันนาแก้
ว่า อันว่าบุคคละผู้ใดเกิดมาในโลกนี้มันกล่าววาคำอันใด ก็อันเป็นทศพิธราชธรรม
10 ประการ¹ คือเมื่อท่านบ่อยู่ บอกสอนให้ท่านอยู่ คือให้ท่านเว้นจากคำสับส่อ แล
วาจาอันเป็นคำหาประโยชน์บ่ได้ แลชักชวนอวนหาท่านผู้อื่นในกระทำบุญ
บุคคละจำพวกนี้ ว่ามีปากเป็นผลาเพื่ออันแล

บุคคละผู้มีหูอันดั้นจักเป็นดังลือนั้นจา? ผู้ใดเกิดมาในโลกนี้มันมีปกติมักอัน
ฟังธรรมแลฟังคำยาจกคนขอทั้งหลาย แม่นว่าฟังธรรมมันก็ตั้งหูฟังแท้ ก็บ่ท้อไป
ทางอื่น อันบุคคละจำพวกนี้จามีหูเปล่าเพื่ออันแล

อันว่าบุคคละผู้มีตาอันบ่เปล่านั้น จักได้อันใดนั้นจา? ผู้จักแก้ว่า บุคคละผู้
ใดเกิดมาในโลกนี้มันหลังคอยดูพระพุทเจ้า พระธรรม และพระสังฆเจ้า ทั้ง
หลายด้วยตาอันงาม หลังดูคุณแห่งแก้วทั้ง 3 ประการอันหนึ่ง มันก็หลังดูยัง
สมณพราหมณ์แลยาจกคนขอทั้งหลาย อันเข้ามาสู่บ้านเฮือนแห่งตนก็ตีประการ
หนึ่ง มันหลังดูวัตถุอันจักเป็นทาน เป็นต้นว่าเขาน้ำโภชนะอาหาร เสื้อผ้าทั้งหลาย
ประการหนึ่ง แม่นว่าไปทางใดมันก็หลังดูที่หลังที่ค้อย มันก็เอาไม้ไปกัดไว้แม่น
ว่าไม้อันควรกระทำการอันจักเป็นคุณนั้นมันก็ตัดเอามาแลอันนี้ก็ได้ชื่อว่า มีตาบ่
เปล่าเพื่ออันแล

บุคคละผู้ใดมีใจเปล่านั้นจักได้อันจา? บุคคละผู้จักแก้ว่า บุคคละผู้ใดเกิด
มาในโลกนี้แลได้เข้ามาบวชในศาสนาพระเจ้า แลประกอบด้วยปฏิบัติชอบครอง

¹ ทศพิธราชธรรม 10 ประการ ทานัง การให้ทาน, สีสัง การรักษาศีล, ปริจจาคัง การบริจาคทรัพย์
ทำบุญ, อาชะวัง ความซื่อสัตย์,

มัททะวัง ความอ่อนโยน, ตะบิง การประพฤติดะบะ (ความเพียร), อักโกธัง ความไม่โกรธ, อะวิหิงสญ
จะ ความไม่เบียดเบียน, ชันติญจะ ความอดทน, อะวิโรธะนัง ความไม่ประพฤติผิด

แห่งลิกขาบท อันพระเจ้าหากตั้งไว้นั้นแล แล้วก็ฮับเอาจุฬาริสุทศีล¹ให้ดี อย่าให้ต่างพล้อยขาดหวั่น แม่เมตตามาวนาไปทุกวันทุกคืนใจ ๆ เพื่อจักยกตนออกจากวิภวสงสาร อันนี้ก็จึงว่ามีใจอันประเสริฐเพื่ออันแล

โย บุคคลใด อันว่าบุคคละผู้ใดเกิดมาในโลกนี้หญิงก็ดีชายก็ดี แลประกอบด้วยผลอันนี้ 7 ประการอันกล่าวมานี้แล้ว คั้นว่าตายจากเมืองคนแล้วก็ไปได้ไปสู่ที่ฮ้ายจักเถื่อแท้ดีหลีแล ก็เทียบยอมได้ไปเกิดในสุคติ 2 แห่ง คือได้ไปเสวยสมบัติทิพย์ในเมืองคน และเมืองฟ้าแท้ดีหลีแล

เตนะ รุดตัง เหตุตั้งนั้น พระพุทธเจ้าจึงเทศนาเป็นบาลีว่าดังนี้แล้วก็จักเทศนาเป็นนัยคาถาว่า สัตตะการเหติ สัมบันโน นัคคโลติ วุจจะติ ฯ แลว่าชื่อว่า มีใจอันเปล่าเพื่ออันแล มันก็ท้อไปกระทำบาปอยู่ใจ ๆ มีต้นว่า ข่าสัตว์ ลักขของ ท่าน ไปเล่นขู้ขี้เมียวท่าน ไปกระทำสับส่อให้คนผิดกัน แลดูตกินเหล้าเมาเมว บุคคลจำพวกนี้มันมีใจอันเปล่าเพื่ออันแล

อันว่าบุคคละผู้มีปากอันเปล่า นั้น จักได้อันใดนั้นจา ผู้จักแก้วว่า อันว่าบุคคละหญิงชายจำพวกอันเกิดมาในโลกนี้ ปากมันก็มีแท้มันก็ไปเฮียนเอาธัมมยังธรรมอันเป็นคำสอนแห่งสัพพัญญูเจ้า ให้เป็นคุณคำชูไปภายหน้าก็มีจักเถื่อแล อันนี้ก็ได้อีกว่ามีปากก็เป็นอันแปนอันเปล่า เพื่ออันแล

อันว่า บุคคละผู้มีหูอันเปล่า นั้น จักได้อันใดนั้นจา บุคคละผู้จักแก้วว่า อันว่า บุคคละหญิงชายจำพวกหนึ่งเกิดมาในโลกนี้ หูมันก็มีแท้มันก็ว่าบฟัง มันมานั่งอยู่ใกล้ท่านเทศนาธรรมนั้นมันก็บฟัง มันก็หาประโยชน์อันใดบได้ มันอยากมาก่อมา กวน มันก็ท้อฟังคำขับ คำร้องรำ คำไ้อ²

อันว่า บุคคละจำพวกนี้ ก็จึงกล่าวว่า มีหูอันเปล่าแท้เพื่ออันแล

อันว่า บุคคละผู้มีตาอันเปล่า นั้น จักได้อันใดจาวาดนี้ภิกขะเว ดูราภิกขุ ทั้งหลาย อันว่าบุคคละหญิงชายจำพวกหนึ่งเกิดมาในโลกนี้ ตามันก็มีแท้มันก็บ

¹ จตุปาริสุทศีล 4 คือ ปาฏิโมกขสังวร ลำรวมในพระปาฏิโมกข์, อินทริยสังวร ลำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, อาชีวปาริสุทธี เลี้ยงชีพด้วยชอบ, บัจะยะไวยาภรณ์ะ พิจารณาปัจจัย 4 คือ จีวร

บิณฑบาต เสนาสนะ ยารักษาโรค

² ไ้อ้ เป็นคำขึ้นต้นของหมอลำอีสาน, หรือคำขึ้นต้นคำเริงต่าง ๆ

เบิ่งอันใดจักสิ่ง แม้นว่าเห็นก็ทำเพศเป็นดังบ่เห็นนั้นแล แม้นว่ายาจกคนขอเข้ามาบ้านมาเยือน มันก็บ่เบิ่งบ่คอย มันก็ก้มหน้าอยู่ บ่ฮู้ บ่เห็นนั้นแล อันว่าบุคคลจะจำพวกนั้น ก็จึงได้ชื่อว่ามิตาอันเปล่าเพื่ออันแล

อันว่าบุคคละผู้มีอายุอันเปล่า นั้น จักได้อันใดนั้นจา ดูรากิกขุทั้งหลาย บุคคละหญิงชายจำพวกหนึ่งเกิดมาในโลกนี้อายุก็มันก็ยืนแท้ มันก็บ่กระทำอันจักได้เอาตนออกจากวัฏฏสงสาร คือมันบ่ได้ทำบุญ ให้ทาน บ่ฟังธรรม บ่รักษาศีล อันใด ทำไปไ้ ๗ แม่นักบวชเจ้าทั้งหลายก็ดี อันมาบวชในศาสนาแล้วเขาก็บ่กระทำปฏิบัติตามครองสิกขาบท อันพระเจ้าหากตั้งไว้ก็ท้อประมาณครองธรรม อันว่าบุคคละจำพวกนั้นชื่อว่ามิอายุอันเปล่าจากเพื่ออันแล แม่นว่ายืนได้ฮ้อยปีก็ดี ก็เสมอเหมือนดังตายแล้วแล แลบ่บูดบ่เน่าจักเถือแล

สาระโว ดูราสืบบุริสาทั้งหลาย โย ปุคคะโล อันบุคคละผู้ใดคือว่าคนคฤหัสถ์แลนักบวช ผู้ประกอบด้วยอันเปล่าแปนจากประโยชน์มีอาการ 7 อันดังกล่าวแล้วนี้ชื่อว่า โมะชะ¹ เป็นคนเปล่าในโลกนี้แท้แล คั้นว่าตายจากอัตตะภาวะนี้แล้ว ก็จักได้เอาตนไปสู่อบายทั้ง 4² มีนรก เป็นต้น เหตุตั้งนั้นพระพุทธรเจ้าก็จึงเทศนาบาลีและเทศนาเป็นคาถาดังกล่าวมาเพื่อให้ปณณะสัตว์จตจำนงไปไ้ง่าย จึงกล่าวว่า สัตตคาการเหิ ลุญญ จะเย โมะชะ อะมะตัง เป็นต้น

อันว่าบุคคละหญิงชายทั้งหลายฝูงใดแล ประกอบด้วยอาการกับด้วยผลา 7 ประการนี้ ก็จึงกล่าวว่าเป็นบุคคละผู้ประเสริฐล้ำเลิศกว่าคนทั้งหลายแท้ดีหลีแล คั้นว่าตายก็บ่ได้ไปตกที่ฮ้ายจักเทือ ก็ท้อได้ไปชมชื่นยินดี เจริงสมบัติพิพม์กับดอมเทวบุตร เทวดา ในสวรรค์เทวโลกทุกเมื่อแล

กาลข้างหน้าแต่นั้น ก็จักได้ถึงสุขอันประเสริฐแลเกิดมาในเมืองคน มีดินมีอากี้เป็นอันงาม มีปากหอม (พูดจาไพเราะเสียงหวานมีเสน่ห์) มีหูมีตากงามกว่าคนทั้งหลาย ชีวิตก็ประเสริฐกว่าคนทั้งหลาย เหตุตั้งนั้นผู้มีปัญญาฮู้แล้วก็ฟังรับเอากะทำบุญให้ทาน แลเมื่อเกิดมาชาติใด ๆ ก็ยอมกระทำบุญมันเหนียวเป็นเหตุให้ไ้เป็นประโยชน์แก่ตนก็เป็นอันยากนักแล จักกระทำอันเป็นบาปนั้นง่ายก็เป็นอัน

¹ ว้างเปล่า

² อบายนิยภูมิ นรก, ตีรจฉานภูมิ สัตว์เดียรฉาน, เปตภูมิ เปตวิสัย, อสุรกายภูมิ อสุรกาย

ง่ายนั้น จักได้ไปเกิดในอบายทั้ง 4 แล จักได้เกิดเป็นคนนั้นก็เป็อันยากนัก คัน
ว่าเกิดมาเป็นคนแล้วจักได้มีศรัทธาเลื่อมใสในคุณแก้วทั้ง 3 นั้นก็เป็อันยากนัก
แล เกิดมาแล้วจักได้พบกระกุลอันหนึ่งคือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์เจ้า
นั้น ก็เป็อันยากนักแล จักได้เห็นภิกษุสงฆ์นั้น ก็จักเป็ดังชายผู้หนึ่งมันก็หาเอา
ลูกเตื่อเกลี้ยงบได้¹ มันจักเป็นคนดีบริสุทธิ์เกลี้ยงก็บมีจักเตื่อแล จักได้ไปเห็น
ศาสนา พระธรรม พระสงฆ์เจ้า แลจักได้ฟังธรรมถือเอาัยรธรรมนั้นก็เป็อัน
ยากนักแล จักได้เห็นภิกษุสงฆ์นั้น ก็เป็อันยากนักแล เตนะ วุตตัง เหตุตั้งนั้นผู้
มีผญาจึงปรารภนาให้ได้ถึงสุข ยามเกิดมาแล้วยังมีชีวิตก็จึงปรารภนาประกอบ
กรรมอันดีพลันดังกล่าวแล้ว แต่ภายหลังนั้นก็จึงอ้าเพิงกระทำกุศลบุญ ให้ทานไป
ไ้ๆ ให้ได้ถึงสุข 3 ประการ คือ เมืองคน เมืองฟ้า แลนิรพานแท้บสงสัยชะแล

พระพุทธเจ้า ก็เทศนาธรรมอันนี้แก่ปณณะสัตว์ทั้งหลายด้วยประการดังกล่าว
มานี้แล ในเมื่อแล้วรสลาธรรมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าดังนี้แล ก็ให้เป็นเหตุแก่
ปรานสัตว์ทั้งหลายผู้มีบุญสมการบแก้กล้า เพื่่อตั้งไว้เป็นอุปนิสัยไปไ้ๆ เมื่อหน้า
ก็มีแล เพื่่อให้เป็นหิตตประโยชน์โมดสัตว์ทั้งหลายเมื่อกายภาคนหน้ามากย้งนัก โห
ติก็มีแล พรณนาจายังบุญญะสุดตังผลา อันกล่าวในห่องบุญญะสุดตังก็เสร็จบรร
บวรควรแล้ว เทานี้ก่อนแล เจ้าเอย

วิจารณ์แล้ว ยามคำตะเว็นตก วัน 2 เดือน 4 แสม 1 คำ ปีชวด เอกศก²ตก
อยู่ในคิมหันตะระดู พระพุทธศักราชราช ล่วงไปแล้วได้ 2 พัน 4 อ้อย 6 สิบ 7³
พระวัสสา ยังจะมาข้างหน้า⁴นั้น 2 พัน 5 อ้อย 3 สิบ 3 พระวัสสา⁵ แลเจ้าเอย

¹ ลูกมะเตื่อ จะหาลูกมะเตื่อบริสุทธิ์ปราศจากแมงหวี่ไม่มีเลย

² เอกศก พ.ศ. ที่ลงท้ายด้วยเลข 1,9

³ หลักการเขียนตัวเลขของคนโบราณให้อ่าน 67

⁴ ข้างหน้า

⁵ บ่อยครั้งท่านจะบอกปีพุทธศักราชที่ล่วงมาแล้ว และจะบอกว่า คงเหลืออยู่ที่จะมาข้างหน้าอีกเท่าไร
เมื่อรวมกันแล้วจะได้ครบ 5,000 ปี พอดี เพราะชาวพุทธเชื่อว่าศาสนาพุทธของเราจะมีอายุ 5,000 ปี
และจะมีพระพุทธเจ้าพระองค์ที่ 5 ของภัททกัปนี้ ลงมาอุบัติตรัสรู้อีก นามว่าพระศรีอริยเมตไตรย์
หรือ พระศรีอารย

สรุปท้าย

ข้าพเจ้าพระอาจารย์เชียงแทน ภัลลยา¹ นางดา บ้านแหลมใหม่ วิจารณ์แล้ว
เจ้าเอย ท้าวนาโทะหม่ม ภัลลยานางดอกแก้วผู้นั้นเป็นเจ้าศรัทธาลานมาให้
ข้าพเจ้าเขียน ขอให้ได้อุดมดอมกันมาก ๆ หลาย ๆ เทอญ ขอให้ทอดให้ถึงคุณ
พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า คุณพระบิดา พระมารดา พระ
อุปัชฌาย์ พระอาจารย์ พระอนุศาสน์ญาติพี่น้อง ปู่ย่าตายาย ผู้ตายใหม่ ตาย
เก่า ขอให้ทอดให้ถึงทุกคนทุกคนก็ข้าเทอญ

อันหนึ่ง ขอให้ทอดให้ถึง คุณเทพบุตร เทพดา พญาอินทร์ พญาพรหม
พญายมพิบาล ท้าวสิงคุดอามาตย์ ท้าวจัตตุโลกบาลทั้ง 4 นางธรรณี อิศวร
นางน้อยเมฆขลา สารีบุตร พญาครุฑ พญานาค อากาสัตถาเทวดา มเหสักขา
ภูมิโลก ในอนันตจักรวาลได้ลุ่มเทิ่งนั้นก็ดี ขอให้ทอดให้ถึงทุกคนทุกพระองค์ ก็
ข้าเทอญ

อันหนึ่ง ขอให้ทอดลัทธิสัตว์ทั้งหลาย ทั้งปวงใหญ่่น้อย อยู่หน้าแลอยู่บก อยู่
ในหม้อระยก แลอวีจี นอกเขตเมตวิสัยแลเมตอสุรกายใหญ่่น้อยทั้งปวงนั้นก็ดี ขอ
ให้ทอดให้ถึงทุกคนทุกตัว ก็ข้าเทอญ

อันหนึ่ง ขอให้ข้าพเจ้าทั้งปวงผู้สร้างผู้เขียนนี้ พ้นจากทุกขในวัฏสงสาร ให้
ได้ถึงสุข 3 ประการ ถึงนิรพานเป็นที่แล้ว ได้เข้าสู่พระอุบแก้วแล้วเข้าสู่พระ
นิรพาน ขออย่าให้มีมารมาประจญด้วยโกศลแสนคำ² เหมือนดั่งน้ำอุนมมา³มหา
นัทธียาวย่านกว้าง ขอให้ผู้ข้าได้สร้างโพธิสมภารการเป็นพระชำระตนที่เดียวก็ข้า
เทอญ

นิพพานะปัจจะโย โหตุ, นิพพานัง ปะระมังสุขัง, สาธุ สุนทะรัง เอวัง
โหตุ ฯ สัมมาสัมพุทธโร 3 ที สาธุ 3 ที อะนุโมทามิ ฯ

¹ ภรรยา² นับได้เป็นแสน ๆ³ แม่น้ำอโนมาในประเทศอินเดีย

ปริวรรตเป็นภาษาไทย แล้วเสร็จวันที่ 3 เมษายน ตรงกับวันเสาร์ แรมหนึ่งค่ำ
เดือนสี่ ปีมะเส็ง พุทธศักราช 2545 ด้นฉบับหนังสือผูกโบราณ อักษรธรรม
อีสานโบราณ ยืมจากวัดแสงเกษม ต.เมืองเดช อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี

ขอให้ผู้เข้าได้ถึงสุข 3 ประการ คือ สุขเมืองคน เอาตนขึ้นเมืองฟ้า อ่วยหน้าสู่
นิรพาน ก็ข้าเทอญ

นิพพานะปัจจะโย โหตุ อะนาคะเต กาเล ฯ

ขอจงเป็นปัจจัยแห่งพระนิพพาน ในอนาคตกาล เทอญ ฯ

จิรัง ติฏฐะตุ ชินะสาสะมัง ฯ

ขอพระลัทธิธรรมแห่งพระชินะเจ้า จงดำรงอยู่ชั่วนิรันดร์เทอญ

Area 55-55

บรรณานุกรม

ยอดคำสอน. (ม.ป.ป.). อุบลราชธานี : วัดแสงเกษม อำเภอเดชอุดม . (ใบลาน)

ประวัติผู้เรียบเรียง

นางอรัทัย เลียงจินดาถาวร

เกิดวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2509 จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์)

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

(การจัดการสำหรับนักบริหาร)

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)

รับราชการ

บรรณารักษ์ 8 ชำนาญการ

งานข้อมูลท้องถิ่น สำนักวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

โทรศัพท์ 045 - 288395 ต่อ 1666

โทรสาร 045 - 288397 ต่อ 107

E-mail orathai@lib.ubu.ac.th

นายไกรจ นามอ่อน

เกิดวันที่ 5 พฤษภาคม 2474

อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

การศึกษา

อายุ 20 ปี อุปสมบท เรียนอักษรธรรมอีสาน ที่วัดจุฬามณี บ้านไผ่สูง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

นักธรรมเอก วัดศรีบุญญานิมิตร อำเภอพนม

เปรียญธรรม 4 ประโยค วัดมงคล บ้านเหล่าเสือโก้ก

เปรียญธรรม 5 ประโยค วัดราชโอรส กรุงเทพฯ

ศาสนศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสงฆ์

ปริญญาโท หมวดศาสนาปรัชญา (วรรณคดีพระเวท) ประเทศอินเดีย

รับราชการ

อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขต จังหวัดอุบลราชธานี

โทรศัพท์ 045 - 240413